

Naixement i mort d'una casa de pagès (segles XVII-XIX)

JOSEP M. ROQUÉ MARGENAT

Per a qualsevol persona nascuda a Òrrius en el sí d'alguna família tradicional del poble, el nom de Can Pomagí suggerirà la imatge mental d'una casa en ruïnes, però cap evocació de persones o de fets. En una llibreta de censos he localitzat una pàgina encapçalada amb el nom "Casa Pomagí", amb el contingut literal següent :

"Establiment fet per Pe re Julià a favor de Jph. i Magí Julià pare i fill de una peça de terra a cens de tres lliures pagadores lo dia 15 Agost lo acte en poder de Segimon Ros Not. de Mataró als 26 juliol 1689. Altre establiment fet per Jaume Ridameya a favor de Jph. Julià de un tros de terra a cens de una lliura deu sous pagadors lo dia 23 de Abril lo acte en poder de Esteve Font Not. de Mataró als 23 de Abril de 1752.

Lo dia 28 de Setembre 1841 me he encarregat de casa Pomagí quedant-me a deure la pensió que vencé en 15 Agost i 23 Abril de 1841".

A partir d'aquestes dades inicials he descabdellat el següent cabdell. Hí va haver un establiment original que tingué lloc al 1689 entre Pere Julià i Estrany, pagès de la parròquia de Sant Andreu d'Òrrius, d'una part, i Josep Julià, mestre corder de viola natural d'Òrrius, però habitant a Mataró, i Magí Julià i Volart, nascut a Mataró però habitant a Òrrius, pare i fill, d'altra part, en una peça de bosc que al 1847 comprà Esteve Margenat i Ridameya al Rector de la Parròquia de Sant Andreu d'Òrrius com a marmessor del testament de Josep Julià i Casanovas (vegeu arbre genealògic).

Josep Julià havia nascut, al voltant de 1640, i era membre d'una família que des d'antic (documen-

tada d'ençà del segle XIII) eren pagesos remences sota domini directe del Prior de Sant Pe re de Clarà. La casa principal, Can Julià, aleshores era propietat de Pere Julià i Estrany. No essent hereu, Josep Julià va decidir buscar-se la vida a Mataró, on residia un parent, en Josep Julià i Nicolau, conegut sastre de la ciutat, probablement format amb el mestre sastre Vehils al voltant de 1630.

Anys més tard es casà amb Eulàlia Volart i d'aquest matrimoni nasqué al 1665 Magí Julià i Volart, el qual, amb el temps, mostrà inclinació a retornar a l'ofici dels seus avis, és a dir, a la pagesia.

Ja de ben jove en Magí Julià s'estava a Òrrius a la casa que els Julià posseïen a la plaça. Davant d'aquesta situació al 1689 Josep i Magí Julià, pare i fill, convingueren la compra d'una peça de bosc que Pe re Julià i Estrany tenia en alou en el lloc anomenat La Cugulera, sens dubte a causa de l'orografia del terreny, en el terme de la parròquia de Sant Andreu d'Òrrius, amb la intenció segons es manifestava de plantar-hi vinya

El nou propietari Magí Julià i Volart, que aleshores tenia 24 anys, hagué d'artigar el bosc i, després, plantar-hi vinya a vall obert; per fer-ho tenia quatre anys de temps. A més, li fou necessari cercar l'aigua imprescindible pel bestiar i per les persones (probablement en aquest ordre de prioritats) i cada any tenia l'obligació de pagar al 15 d'agost (és a dir, abans de la ve rema) la quantitat de 60 sous, equivalents a 10 jornals de l'època.

Per assegurar-se la total independència, projectà una petita



ÒRRIUS

Vista general

Freytas - Foto

casa de proporcions clàssiques, de 48 pams de façana i 36 pams de fons i una alçada de carener de 3 canes i es posà a construir-la, sens dubte, amb l'ineestimable ajut d'Onofre Cuquet, mestre de cases, habitant a Òrrius. La casa quedà enllestida abans de 1699, any en què en Magí Julià es casà amb Serafina Casanovas, catorze anys més jove, de la mateixa parròquia de Sant Andreu d'Òrrius. Hi ha constància arqueològica d'aquest període per la trobada d'un fragment de plat de 16 centímetres de diàmetre, decorat en blau amb motius vegetals que ha estat datat de la segona meitat del segle XVII.

El nom de la casa, que ha persistit fins avui, és evidentment derivat del nom propi del seu primer propietari i constructor Magí Julià i Volart; és un malnom probablement format cruelment sobre el doble sentit de la paraula magí amb l'adjectiu poc. L'etimologia de Pomagí seria segons això "poc magí", sigui dit amb l'esperança que el protagonista no m'ho tingui en compte.

A l'any 1700 nasqué la primera filla del matrimoni, de nom Mariàngela. El primer noi, Josep, al 1701, any en el qual sorgiren els primers problemes amb els veïns. La comunicació de la nova casa amb el veí més proper, Can Tarascó, i el poble tenia lloc habitualment per un camí de bast que enllaçava Òrrius amb Vilanova de La Roca, excepte en un petit tram que calia obrir de bell nou a costa d'una cessió de pas. Aquesta qüestió va motivar un contenciós al 1701 contra Magí Julià, de quina resolució no en tenim detalls.

Al 1702 nasqué Maria Agnès, i seguiren Serafina, al 1704; Maria que morí al mateix any 1706; Maria Clara que nasqué al 1710 però morí dos anys més tard i, finalment, dos altres nois: Desideri i Bartomeu, que nasqueren, respectivament, al 1713 i al 1716.

Magí Julià destacà no només pel fet d'haver procreat aquesta

nombrosa família, fet bastant habitual en l'època, sinó perquè a la mort de Miquel Suari, a l'any 1720, vidu d'Isabel Julià, va ser nomenat tutor de llurs cinc fills tots menors d'edat.

L'hereu Josep Julià i Casanovas constitueix però la figura central de tota aquesta història. Al 1735 es casà amb Eulàlia Lledó, set anys més jove, filla del mateix poble. Visqueren en la casa on nasqué, Can Pomagí, i tingueren només quatre fills, Jaume, al 1737 que posteriorment morí a l'hospital de Barcelona (ignorem a quina edat); Josepa/Pepeta, al 1741; Isidre, al 1744 i, finalment, Josep, al 1750, el qual morí als dos anys.

La Pepeta Julià i Lledó es casà al 1776 amb Bartomeu Prat i Prat, bracer d'Òrrius, quan ja tenien tots dos trenta-cinc anys d'edat. Visqueren a casa de la núvia (Can Pomagí) on vivien tres altres familiars més (vegeu més endavant).

Al 1779 nasqué el seu primer i únic fill, Felicià, ja que la seva mare moria pocs mesos després. La seva àvia Eulàlia tampoc pogué estar-ne gaire, per la seva edat avançada i

perquè moria al 1781. El petit Felicià anà a parar a mans d'uns parents fins que a la mort del seu avi va tornar a viure a Can Pomagí.

Men trestant, al 1788, en Bartomeu Prat s'havia casat amb Magdalena Planas i Blanch del Bosch, com veiem amb una bona varietat de llinatges, la qual entrà a formar part de la família, habitant a Can Pomagí (Quadre 1).

Al 1790, Josep Julià i Casanovas, de 89 anys d'edat, trobant-se "decaigut de forces" i temorós "d'una sobtada mort" fa testament en els següents termes essencials. Institueix hereu universal al seu fill Isidre i als seus fills si en té en el futur, sinó en té, deixa els seus béns a Felicià Prat i Julià, el seu únic nét i fillol, aleshores d'11 anys d'edat, i als seus fills futurs, en cas contrari, ho deixa tot per la seva ànima, volent que els seus marmessors vetlessin per que tots els seus "bens siguin en publich encant venuts" i del preu obtingut siguin resades misses. Els marmessors nomenats foren Bartomeu Prat, el seu gendre, i el Rector de la parròquia.

Isidre Julià romangué vivint a

Quadre 1

Habitants de Can Pomagí ordenats en els anys indicats segons la seva edat

1720	1740	1760
Magí Julià i Volart	Serafina Casanovas	Josep Julià
Serafina Casanovas	Magí Julià	Eulàlia Lledó
Mariàngela Julià	Josep Julià	Josefa/Pepeta Julià
Josep Julià	Eulàlia Lledó	Isidre Julià
Maria Agnès Julià	Jaume Julià	
Serafina Julià		
Desideri Julià		
Bartomeu Julià		
1780	1800	1820
Josep Julià	Bartomeu Prat	Magdalena Planas
Eulàlia Lledó	Isidre Julià	Salvador Prat
Josefa/Pepeta Julià	Magdalena Planas	Francesca Prat
Bartomeu Prat	Felicià Prat	
Isidre Julià	Salvador Prat	
Felicià Prat	Francesca Prat	



MUSEU ARXIU DE SANTA MARIA DE MÀRRO

Can Pomagí fins a la seva mort al 1801. Al 1810, Felicià Prat, que sempre constà com bracer d'Òrrius, es casà amb Rosa Vinyamata. Fills d'aquest matrimoni varen ser Pere, Esteve i Bartomeu, els quals moriren tots essent molt petits. A la mort de Felicià, al 1819, la seva vídua es casà ràpidament amb Jacint Mir i Català, patró de Vilassar de Mar, on visqué fins a la seva mort, al voltant de 1850.

Al 1820 restaren, doncs, a Can Pomagí Magdalena Planas i els seus fills Salvador i Francesca Prat. La mare hi visqué fins a la seva mort al 1825. Quant als seus fills, no tenint cap possibilitat d'heretar la casa on vivien per quan calia donar compliment al testament de Josep Julià i Casanovas, hi visqueren fins que el progressiu deteriorament en féu perillosa l'estada. Això succeí a l'any 1841.

Fins l'any 1840 va ser pagada puntualment la pensió anual de 30 sous als posseïdors de Can Rida-meia, del terme d' Argentona, els quals al 1770 havien comprat tot el Mas Julià amb els seus drets a una néta de Pere Julià i Estrany, amb qui hem iniciat aquesta història.

A l'any 1847 a compliment del testament de Josep Julià i Casanovas i actuant com a marmessor el Rector Mn. Magí Guri, van ser posats en pública subhasta els béns que havia posseït. Al Padró municipal d' Òrrius de 1860, a causa que havia quedat inhabitable, ja no consta Can Pomagí (Quadre 2).

Només vull remarcar que aquesta història és paradigmàtica *mutatis mutandis* de molts casos

similars dins el mateix terme parroquial i fora d'ell.

ARXIU CONSULTATS

- Arxiu particular de Can Femades, Òrrius, Llibreta de censos
- Arxiu parroquial de Sant Andreu d'Òrrius
- Arxiu històric de l'Ajuntament, Òrrius
- Museu-Arxiu de Santa Maria, Mataró
- Registre Civil, Vilassar de Mar
- Arxiu Comarcal de Mataró
- Arxiu històric d'Argentona, Casa gòtica, Argentona

Quadre 2

Relació genealògica dels Julià de can Pomagí

Bartomeu	Esteve	Pe re			
*1816	*1813	*1810			
+1818	+1814	+1811			
1819					
Jacint — Rosa — Felicià	Salvador	Francisca			
Mir i Vinyamata	Prat i	Prat i			
Català i Bosch	Julià	Planas			
+1832	*1776	*1779	*1788	*1791	
		+1819			
			1776	1788	
Josep	Jaume	Isidre	Josepa — Bartomeu — Magdalena		
1750	1737*	1744*	1741	Prat i	Planas i
+1752	+BCN	+1801	+1780	Prat	Blanch
				*1741	*1750
				+1809	+1825
1735					
Eulàlia — Josep	Agnès	Serafina	Desideri	Bartomeu	
Lledó	*1701	*1702	*1713	*1716	
*1708	+1792				
+1781					
			1699		
	Magí — Serafina				
	Julià i Casanovas				
	Volart*	1679			
	*1665				
	Josep — Eulàlia				
	Julià	Volart			